

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 217/05

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. februára 2006 v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudcov Ľudmily Gajdošíkovej a Alexandra Bröstla prerokoval sťažnosť M. H.- R., bytom B., zastúpenej advokátkou JUDr. Z. M., B., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/00 a takto

rozhodol:

1. Základné právo M. H. – R. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/00 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Okresnému súdu Bratislava I **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/00 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. M. H. – R. **p r i z n á v a** primerané finančné zadosťučinenie 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Bratislava I **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky **u k l a d á** zaplatiť trovy právneho zastúpenia 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún) na účet advokátky JUDr. Z. M., B.

5. Okresný súd Bratislava I **j e p o v i n n ý** uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia vo výške 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 31. marca 2005 doručená s'ťažnosť M. H. – R., bytom B. (ďalej len „s'ťažovateľka“), ktorou namietala porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/00. Ústavný súd uznesením z 28. septembra 2005 prijal s'ťažnosť s'ťažovateľky na ďalšie konanie.

S'ťažovateľka vo svojej s'ťažnosti uviedla:

„Dňa 2. 8. 2000 som podala návrh o rozvod manželstva na Okresný súd Bratislava I (...). Okresný súd svojím rozsudkom zo dňa 8. 3. 2001 manželstvo rozviedol s tým, že maloletú dcéru M. zveril na čas po rozvode do výchovy a opateru matke, a otca zaviazal prispievať na jej výživu sumou 1.300.- Sk mesačne. (...)

Voči tomuto rozsudku sa odporca dňa 10. 04. 2001 odvolal s tým, že stanovená výška výživného je preňho veľká a zo svojho príjmu ho nebude v stanovenej výške môcť hradiť. (...)

K tomuto odvolaniu som podala vyjadrenie dňa 12. 06. 2001. (...)

Nakoľko sa vo veci od tejto doby nič nekonalo podala som dňa 14. 02. 2002 sťažnosť pre nečinnosť súdu. (...)

Na moju sťažnosť som dostala odpoveď od pani predsedníčky Krajského súdu s tým, že sťažnosť po preštudovaní jednotlivými členmi senátu bola určená na prejednanie na neverejnom zasadnutí, ktoré sa uskutočnilo dňa 5. 03. 2002 s tým, že odvolací senát napadnutý rozsudok v časti určenia výšky výživného zrušil a vrátil vec na ďalšie konanie späť Okresnému súdu Bratislava I. (...)

Od tohto času sa vo veci určenia výšky výživného doposiaľ nekonalo a dodnes nie je od doby podania žiadosti o rozvod t. j. od 2. 08. 2000 do 30. 03. 2005 za dobu 4 rokov a 8 mesiacov určená výška výživného a za túto dobu som od odporcu neobdržala žiadny finančný ale ani iný prostriedok na zabezpečenie jej výživy.

Dňa 28. 02. 2005 som podala na Okresný súd Bratislava I sťažnosť na prietahy v konaní o určenie výživného na maloleté dieťa moju dcéru M. spolu so žiadosťou a návrhom na vydanie predbežného opatrenia na platenie výživného v mesačnej výške 3 500.- Sk. (príloha č. 7) Doposiaľ sa však v tejto veci opätovne nič nekoná.

Tým, že Okresný súd Bratislava I doposiaľ za dobu 4 rokov a 8 mesiacov nedokázal určiť výšku výživného odporcovi v dôsledku zbytočných prietahov v súdnom konaní vyvolal u mňa dlhodobý stav právnej neistoty, ktorý i napriek využitiu dostupných právnych prostriedkov nápravy naďalej pretrváva, lebo vo veci sa znovu nekoná. Tento stav mi spôsobuje vážne problémy pri zabezpečovaní riadnej výchovy mojej maloletej dcéry a narúša citové a sociálne vzťahy v rodine.“

Sťažovateľka okrem vyslovenia porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vo svojej sťažnosti požaduje, aby ústavný súd uložil okresnému súdu povinnosť zaplatiť jej primerané finančné zadost'učinenie 200 000 Sk.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa čl. 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 11 C 108/00 ústavný súd zistil, že sťažovateľka podala 2. augusta 2000 okresnému súdu návrh vo veci rozvodu manželstva a úpravy pomerov k maloletému dieťaťu.

Sťažovateľka 7. septembra 2000 a 18. októbra 2000 osobitnými podaniami upravila návrh na začatie konania. Okresný súd 6. februára 2001 vyzval otca maloletej na zdokladovanie príjmu, zároveň vyzval Okresný úrad Bratislava I, odbor sociálnych vecí, na podanie správy o pomeroch maloletej. Dňa 7. februára 2001 okresný súd uznesením ustanovil maloletej opatrovníka.

Okresný súd rozsudkom 8. marca 2001 manželstvo účastníkov konania rozviedol, maloletú zveril do výchovy a opateru sťažovateľky a otca maloletej zaviazal prispievať na výživu maloletej.

Proti rozsudku z 8. marca 2001 vo výroku o určení výživného podal otec maloletej odvolanie, spis bol odvolaciemu súdu predložený 13. júla 2001. Krajský súd v Bratislave 5. marca 2002 uznesením č. k. 19 Co 282/01-42 zrušil rozhodnutie v napadnutej časti a vrátil vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Spis bol okresnému súdu vrátený 23. apríla 2002.

Okresný súd 2. augusta 2002 vyzval sťažovateľku na predloženie potvrdenia o jej prijíme a zároveň vyzval Sociálnu poisťovňu na predloženie správy.

Pojednávanie 10. júna 2003 bolo za neúčasti účastníkov konania odročené na 11. september 2003.

Z dôvodu čerpania dovolenky zákonného sudcu bolo pojednávanie 11. septembra odročené na 13. november 2003. Pojednávanie 13. novembra 2003 bolo z dôvodu neúčasti účastníkov odročené na 18. marec 2004.

Z dôvodu účasti zákonného sudcu na školení, resp. odbornej stáži boli pojednávania 18. marca 2004 a 25. mája 2004 odročené bez meritórneho prejednania veci.

Otec maloletej 28. apríla 2004 predložil okresnému súdu návrh na zverenie maloletej do jeho výchovy a opatery.

Sťažovateľka 28. februára 2005 podala okresnému súdu návrh na nariadenie predbežného opatrenia.

Pojednávanie 19. apríla 2005 bolo pre neúčasť sťažovateľky odročené na 7. jún 2005.

II.

Podľa čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každá osoba má právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote, čo je zásadne to isté právo, ktoré pre účastníka konania zaručuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu. V posudzovanom prípade ide o spor, v ktorom je otázka nastolenia právnej istoty

účastníkov spojená s právoplatným rozhodnutím všeobecného súdu, predovšetkým s rozsudkom alebo procesne rovnakým spôsobom, napríklad s uznesením o schválení súdneho zmiernu.

Otázku existencie zbytočných priet'ahov v konaní a porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd podľa svojej stabilizovanej judikatúry skúma so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu podľa a) právnej a faktickej zložitosti veci, ktorá sa skúma aj so zreteľom na povahu veci a o čo v nej účastníkovi konania (sťažovateľovi) ide, b) správania účastníka konania a c) spôsobu, akým v konaní postupoval súd.

a) Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd z predloženého súdneho spisu okresného súdu zistil, že v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/00 išlo pôvodne o rozvod manželstva a úpravu práv rodičov k maloletému dieťaťu po rozvode. V konaniach o zániku manželstva nemožno hovoriť ani o faktickej zložitosti veci, hoci pri rozhodovaní súdu o úprave práv rodičov k maloletému dieťaťu po rozvode ide spravidla o posúdenie skutočností, ktoré si vyžadujú odborné znalosti, a preto vyvstáva potreba ustanovenia súdneho znalca podľa § 127 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“). Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že pred okresným súdom išlo o konanie, ktoré nemožno považovať ani za právne a ani za fakticky zložitú, takže pri jeho sústredenom postupe bolo možné rozhodnúť bez zbytočných priet'ahov. Na právnu ani faktickú zložitosť veci napokon nepoukázal ani okresný súd vo svojom vyjadrení sp. zn. Spr. 2021/05 z 29. apríla 2005.

b) Zo skutkových zistení ústavného súdu vyplýva, že k spomaľovaniu postupu okresného súdu, a tým aj k priet'ahom v konaní prispelo aj správanie sťažovateľky.

K predĺženiu konania prispela do istej miery opakovaná neúčast' sťažovateľky na viacerých pojednávaníach, ako aj skutočnosť, že sťažovateľka neoznámila okresnému súdu zmenu adresy svojho trvalého pobytu.

c) Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil označené konanie, bol postup okresného súdu.

Ústavný súd pri hodnotení postupu okresného súdu v predmetnej veci konštatuje, že okresný súd bol nečinný:

- od 18. októbra 2000 (sťažovateľka upravila návrh na začatie konania) do 2. februára 2001 (nariadenie termínu pojednávania na 8. marec 2001);
- od 23. apríla 2002 (dátum vrátenia spisu okresnému súdu Krajským súdom v Bratislave) do 2. augusta 2002 (výzva sťažovateľke na predloženie listinného dôkazu);
- od 12. septembra 2002 (dátum predloženia listinného dôkazu Sociálnou poisťovňou) do 25. apríla 2003 (nariadenie termínu pojednávania na 10. jún 2003);
- od 25. mája 2004 (pojednávanie) do 4. marca 2005 (výzva Sociálnej poisťovni a sťažovateľke),

t. j. spolu takmer 22 mesiacov. Ústavný súd nezistil, že by v týchto obdobiach existovali procesné prekážky jeho postupu, ktoré by okresnému súdu bránili vykonať úkony smerujúce k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania.

Ústavný súd neakceptoval stanovisko okresného súdu, v ktorom argumentuje množstvom „*vecí vybavovaných v oddelení 11 C a s ohľadom na skutočnosť, že vo veci konali doposiaľ traja zákonní sudcovia*“. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, nemôže byť dôvodom na porušovanie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Tieto príčiny nezavazujú všeobecný súd zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní.

Ústavný súd so zreteľom na všetky uvedené skutočnosti konštatoval, že doterajším postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 108/00, ktoré ani po viac ako

piatich rokoch nie je právoplatne skončené, a nečinnosťou okresného súdu v zistenej dĺžke bolo porušené základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 11 C 108/00 konal bez zbytočných prietáhov, napriek tomu, že to sťažovateľka výslovne nežiadala. Ústavný súd však považoval taký príkaz okresnému súdu za úkon nevyhnutný na to, aby sa v ďalšom konaní už nevyskytovali zbytočné prietahy.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala o priznanie primeraného finančného zadostučinenia vo výške 200 000 Sk s ohľadom *„na naliehavosť veci ako i pre mimoriadne dlhú a bezdôvodnú nečinnosť súdu a v dôsledku nedostatku prostriedkov na živobytie a v neposlednom rade aj pretrvávajúceho stavu existenčnej neistoty mojej a maloletej dcéry“*.

Zistenú nečinnosť a neefektívnu činnosť okresného súdu, ako aj súčasný stav konania vo veci, ktorá je veľmi citlivá a vyžaduje osobitnú starostlivosť súdu, nemožno podľa názoru ústavného súdu ničím ospravedlniť. Preto ústavný súd priznal sťažovateľke finančné zadostučinenie 30 000 Sk ako dovŕšenie ochrany porušeného základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd pri rozhodovaní o výške finančného zadostučinenia zohľadnil predovšetkým konkrétne okolnosti a povahu prípadu vrátane pozície sťažovateľky sprevádzanej pocitom zvýšenej neistoty, utrpenia a krivdy, ako aj naplnenie princípu spravodlivosti.

Ústavný súd podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodol o úhrade trov konania úspešnej sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátkou, a priznal sťažovateľke úhradu trov konania 5 302 Sk za dva úkony právnej služby, ktoré považoval za účelne vynaložené trovy konania pred ústavným súdom, spolu s režijným paušálom za tieto úkony (vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb).

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).